

61-ум сураи Қуръон буда, дар Мадина нозил шуда, аз 14 оят иборат аст.

Дар ибтидои сура сухан аз он меравад, ки кулли мавҷудоти Замину осмонҳо Худованди якоро ба некӣ ёд мекунад. Баъдан, Аллоҳтаъоло мардуми ваъдахилофро итоб намуда ҳушдор додааст, ки назди Аллоҳтаъоло ваъдахилофи бисёр кори нописанд аст. Худованд фазилати ҷиҳодро баён намуда ҳамчунин аз подоши арзандае, ки шахси дар роҳи Худо бо молу ҷони худ ҷиҳод намуда, дар охират ба даст меорад, хабар медиҳад. Ва таъкид мекунад, ки ин беҳтарин тиҷорат аст.

Чун мушрикони ҳазрати Муҳаммад (с)-ро бисёр изо меоданд, Аллоҳтаъоло барои таскини Ҳабибаш (с) аз рӯзгори паёмбарони Худ ҳазрати Мӯсо (а) ва ҳазрати Исо (а) ва ҷабри бани Исроил бар мусалмонон ёдовар шудааст.

Сухани Худованд аст, ки золимтарин шахс он аст, ки ба Худо дурӯғ мебандад ва ҳақиқати Ӯ таъолоро бо алфози даҳони бефарози худ мепӯшонад ва Аллоҳтаъоло ин гуна ситамгаронро ҷидоят намекунад.

Ба дигар масъалаҳои мавриди баррасӣ қарор гирифтаи, ин сура иншоаллоҳ, дар шарҳу эзоҳи он ошноӣ пайдо хоҳем кард.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллаҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим

Оғоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза меҳрубону бениҳоят бораҳм аст.

سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

Саббаҳа лиллаҳи ма фи-с-самāvāti ва ма фи-л арзи ва Ҳува-л-Ъазизу-л-Ҳаким. 1.

1. Ба покӣ ёд кард Аллоҳро он чӣ дар осмонҳаст ва ҳар он чӣ дар Замин аст ва Ӯст голибу боҳикмат.

Тибқи ҳадисҳо ва оятҳои Қуръони маҷид ба мо маълум мегардад, ки ҷумла мавҷудоти Замин ва осмонҳо бо услуби таъбири ба худ хос Аллоҳтаъолоро тасбеҳ мегӯяд, яъне

Худовандро ба некӣ ёд мекунад. Маънои тасбеҳ гуфтан ба покӣ ёд кардани Худованд аз ҷамиъи айбҳо ва шохидӣ додан ба мураббигиву ваҳдонияти Ў таълоост. Ҳамчунин дар давоми ояти мазкур зикри сифати зотӣ ва фаълиии Ў таъоло, ки Азизу Ҳаким омадааст, ки Худованд дар мулки Худ ғолибу тавоно ва дар санъати корҳои Худ бинобар иродаи Худ ва дар ҷо баҷо гузоштани махлуқоти Худ боҳикмат аст. Вазъу ҳоли ягон чиз аз доираи ҳикмати Аллоҳтаъоло берун нахоҳад монд.

يَتَأْتِيهِمُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢﴾

Йӓ айюҳа-л лазӯна ӓманӯ лима тақӯлуна ма ла тафъалун.2.

2. Эй касоне, ки имон овардаед, чаро он чиро, ки шумо мегӯед, намекунед?

Худованд дар ин оят нидо намуда фармудааст, ки эй мардуми ба Худо ва Расули Ў (с) имоноварда, чаро он чиро, ки худ дар амал онро намекунед бо забонҳоятон мегӯед, ки мо фалон кори хайр ё маъруфиро мекунем, вале чун рӯзаш биёяд, онро ба ҷо намеоред? Оре ваъда додану хилофи он намудан одати мунофиқон аст.

Хулоса, Худованд дар ин, оят онҳоро, ки қавлашон ба амалашон мутобиқ нест, маломат кардааст. Ҳоло дар ҷамъияти имрӯзаи мо касонро вохӯрдан, мумкин аст, ки сари қадам ваъда медиҳанду, хилоф мекунад. Нафароне ҳастанд, ки кори накардари ба худ нисбат дода "Мо кардем" мегӯянд:

Ибни Аббос (р) гӯфтаанд: "Дар ҷамъаи мо муъминоне, буданд, ки пеш аз фарз шудани ҷиҳод мегуфтанд: "Мо ба беҳтарин амал далолат кардани Аллоҳтаъолоро дӯст медорем то ки он амалро иҷро кунем". Чун, Аллоҳтаъоло ба наби худ хабар дод, ки ба Худо имони бешак ва шубҳа овардан бо аҳли куфре, ки муҳолифи имонаст, ҷиҳод кардан ва ба ҳақ иқрор кардан беҳтарини амалҳост. Яъне вақто, ки ояти ҷиҳод нозил шуд, барои баъзе муъминҳо иҷрои ваъдаҳояшон, яъне ҷиҳод машаққат шуд, ҳатто онҳо ҷиҳодро барои худ макрӯҳ ҳисобиданд». Пас, ин оят нозил шуд.

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٣﴾

Кабура мақтан ӯиндаллоҳи аӓ тақӯлу ма ла тафъалун.3.

3. Назди Аллоҳ нописанд (нафрат)-и бузург аст, ин ки бигӯед, он чиро, ки намекунед.

Ояти сеюм давоми мантиқии ояи дуюм ва қувватбахши он буда дар он Аллоҳтаъоло фармудааст, ки кореро дар асл намекунед, вале “мекунем” мегӯед, ин одат назди Худованд шадидан нописанд аст. Мисол: бисёр шахсон дар амри маъруф ва наҳйи мункар соҳиби маҳоратанд, вале худ бо он чӣ мегӯянд, амал намекунанд. Акнун Аллоҳтаъоло оид ба фазли ҷиҳод дар ояти зер хабар медиҳад.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَهُمْ بَنِينَ

Инналлоҳа юҳиббу-л-лазину юқотилуна фи сабилиҳи саффаи ка аннаҳум бунйāну-м марсӯс. 4.

4. Албатта, Аллоҳ касонеро дӯст медорад, ки дар роҳи Худо сафзада набард мекунанд, гӯё онҳо иморате ҳастанд маҳкаму бо якдигар часпида.

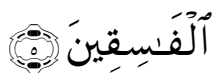
Худованди мутаъол ҳамеша мехоҳад, ки мардуми мусулмон бо ҳамбастагӣ, ҳамдилӣ, ҳамдастӣ ва ҷамоъат ҳаёт ба сар баранд. Аз ин ҷиҳат тарғиб шудааст, ки дар намози ҷамоъат чун муъминҳо саф мекашанд, кифтҳояшон бо ҳамдигар бирасанд.

Хулоса, он муҷоҳидоне, ки дар роҳи Аллоҳ қитол намуда, рӯбарӯи душман чунон зич саф мекашанд, ки девори бинои маҳкамеро мемонанд, Аллоҳтаъоло ингуна ҷиҳодкунандагонро дӯст медорад.

Дар оятҳои қаблӣ зикри ҷиҳод гузашт, дар оятҳои зер баён мешавад, ки пайғамбарони гузашта мисли, Мӯсо (а), Исо (а) қавми худро бо ҷаҳду талоши беназир амр ба тавҳид намуданд ва дар ин роҳ аз тарафи қавми худ озору азияти бисёр медиданд. Инак, ояти зер хабари яке аз онҳост:

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ يَنْقُومِ لِمَ تُؤْذُونَنِي وَقَدْ تَعَلَّمُونَ أَنِّي

رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ ۚ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ

Ва из қола Мӯсā ли қавмиҳи йā қавми лима туьзунанӣ ва қа-т-таъламуна аннӣ расулуллоҳи илайкум. Фа ламмā зāгӯ азāгаллоҳу қулубаҳум. Валлоҳу лā яҳди-л-қавма-л-фāсиқин. 5.

5. Ва (ба хотир ор) чун Мӯсо қавми худро гуфт: «Эй қавми ман, чаро ба ман озор мерасонед? Албатта, медонед, ки Аллоҳ маро ба сӯйи шумо фиристодааст». Пас, вақте ки қачравӣ карданд, Худо дилҳои онҳоро қач сохт ва Худованд қавми бадқирдорро ҳидоят намекунад.

Худованд ба Расули худ (с) мефармояд, ки ба қавми худ қиссаи бандаи мо ҳазрати Мӯсо (а)-ро ёдовар шав. Ў (а) ба қавми хеш гуфта буд, ки ай бани Исроил, барои чӣ маро ин қадар меранҷонед ва изо медиҳед, ҳол он, ки хуб медонед ва муъҷизаҳоро, ки Худо ба ман дода аст, мушоҳида кардаед. Он муъҷизаҳо далеланд, ки албатта, ман Расули Худоям ва аз ҷониби Ў таъоло ба сӯйи шумо фиристодашудаам.

Чун бани Исроил ба ҳазрати Мӯсо (а) имон наоварданд, панди ўро гӯш надоданд, ба сӯи Худо ва фиристодаи Ў таъоло рӯй наоварданд ва аз ҳақ рӯғардон шуданд, Худованд дилҳои қачи онҳоро қачтар гардонид. Зеро қавме, ки дар фосиқӣ аз ҳад гузарад, Аллоҳтаъоло онҳоро ҳидоят намекунад. Қавми ҳазрати Мӯсо (а) то андозае он ҳазратро ранҷ дода, меғуфтанд, ки ту Худои худро ба мо нишон деҳ. Вақте ба ҳазрати Мӯсо (а) барои аз душманон дин озод кардани ватан фармони ҷиҳод расид чун қавми худро ба ҷиҳод даъват намуд, онҳо дар ҷавоб гуфтанд, ки эй Мӯсо агар ҷиҳод даркор бошад, рав ҳамроҳи Худои худ ба касе, ки меҳаҳед ҷиҳод кунед! Мо бошем, ба ҷойҳои худ мемонем ва...

Ҳатто будпарастони он қавм аз ҳазрати Мӯсо (а) талаб мекарданд, ки ў (а) барои онҳо буту санамеро барои парастии бисозад. Ҳазрати Мӯсо (а) бошад, бо тамоми ҳастияш кӯшиш менамуд то бани Исроилро аз зери зулми Фиръавн наҷот диҳад, аммо он қавм чунон ба ботлоқи ҷаҳолат фуру рафта буданд, ки чунин муомилаи аҳмақонаро бо калими Худо пеш гирифтанд. Аз амри Парвардигори худ сар печида, нофармонбардорӣ карданд. Дар натиҷа, Аллоҳтаъоло аз онҳо ҳидоятро дур сохт. Зеро Худованд онҳоро ҳидоят мекунад, ки дар талабу суроғи

ҳидоятанд, на фосиконеро, ки аз фикру хаёли ҳидоят фарсахҳо дур.

Офаридгор ин қиссаро барои тасаллӣ ва таскини Ҳабиб Худ-ҳазрати Муҳаммад (с) овард, ки мушрикони бисёр озораши меоданд. Баъд аз баёни рӯзгори ҳазрати Мӯсо (а) барои тақвияти тасаллӣ ва дилбардории Расули худ (с) Аллоҳтаъоло қиссаи ҳазрати Исо (а)-ро баён фармуд:

وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَبْنِي إِسْرَءِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ التَّوْرَةِ وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ

فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ ﴿٦﴾

Ва из қола Ёисабну Маряма йā банӣ Исрӯила иннӣ расулуллоҳи илайкум-м мусаддиқа-л лимā байна ядайя мина-т-Тавроти ва мубашшираъ би расули-й яъти мим баъдисмухӯ Аҳмад. Фа ламма ҷааҳум би-л баййинāti қолу ҳаза сиҳру-м мубин.6.

6. Ва (ёдрас кун) чун Исо - писари Марям гуфт: «Эй бани Исроил, албатта, ман ба сӯи шумо пайгамбари Аллоҳам, ба он чӣ аз Таврот, ки пеш аз ман нозил аст, бовар дорам ва башоратдиҳандаам ба пайгамбаре, ки баъд аз ман биёяд, ки номи ӯ Аҳмад бошад. «Пас, чун (Аҳмад) бо муъҷизаҳо назди онҳо омад, гуфтанд: «Ин сеҳри зоҳир аст».

Аллоҳтаъоло ба Расули Худ (с) мефармояд, ки қиссаи пайгамбари Ман- ҳазрати Исо (а)-ро ба асҳоби худ хабар деҳ, ки Исо (а) ба асҳобаш мегуфт, ки ман ба сӯи шумо бо ҳамаи он сифатҳое, ки дар Таврот мавсуф шудаам фиристодаи Худоям. Ман тасдиқу иқрор мекунам ба ҳукмҳои Таврот ва ба ҷамъи китобҳои ба ҳамаи анбиёе, ки Аллоҳтаъоло аз ман пеш фиристодааст.

Ва ман чизи дигаре наовардам, ки аз ман гурезон бошад. Омадаам, ки шуморо ба омадани Расуле ки баъд аз ман меояду номи ӯ Аҳмад аст, башорат диҳам. Дигар муъҷизаҳои ҳазрати Исо (а) ин буд, ки ба изни Аллоҳтаъоло мурдаи чандсоларо зинда мекард, бемориҳои вазнин мисли шал, пес, махав ва ғайраро

дармон мекард, Аллоҳтаъоло ба онҳо шифо мебахшид. Аммо қавми ҳазрати Исо (а) ин муъҷизаҳоро айнан мушоҳида мекарданду пайғамбариаширо тасдиқ намекарданд ва мегуфтанд: "Соҳире (сеҳргаре) омадааст, бо сеҳри худ даъвои паёмбарӣ дорад".

Зимни ин ояи карима, ки ҳазрати Исо (а) ба умматони худ гуфт, як таълимоти динӣ, як васияти муҳим ва як нуктаи зарур ниҳон аст.

Аввалан, ин ки ҳазрати Исо (а) бо забони мубораки худ гуфт, ки ман Расулу фиристодаи Худоям. Ў нагуфт, ки ман Худо ё писари Худоям, чуноне ки имрӯз масеҳиён даъво мекунанд, ин мутлақо хато ва гумроҳии онҳост.

Дувум, Исо (а) гуфт, ки ман омадаам, ки китоби аз ман пешомада, яъне Тавротро бовару тасдиқ созам ва ҳама анбиёи пеш аз ман омадаро фиристодаи барҳаққи Худо донам.

Ҳамчунин дар китоби масеҳиён дар боби Таврот чунин суханон аз забони ҳазрати Исо (а) сабт гашта будааст: "Ман барои нобуд сохтани ваҳйи илоҳӣ наомадаам, балки омадаам, то онро пурра созам".

Севум сухани ҳазрати Исо (а) он аст, ки гуфт, ки ман омадам то шуморо башорат диҳам ба омадани Расуле баъд аз ман, ки номи ӯ Аҳмад аст.

Паёмбари мо бо номи Аҳмад, Муҳаммад, Маҳмуд ёдрас мешавад, ки аз решаи "ҳамд" гирифта шуда, маънояш "шукр" аст. Дар "Инҷили Юҳанно", ки ба Инҷили аслаш хеле мувофақат мекунад, башорати ҳазрати Исо (а) омадааст: **"Агар ба ман муҳаббат кунед, васияти маро мӯҳкам доред, ман Форқилатро барои доимӣ собит буданаш талаб мекунам"**. Вале бо мурури замон аз рӯи ғараз масеҳиён "Инҷили Юҳанно"-ро таҳриф намуда, калимаи "Форқилат"-ро бо калимаи дигар иваз сохтанд ва оқибат ба кулӣ онро аз китоб бардоштанд.

Ҳамзамони мо устод Аҳмади Наҷҷор бо доктори илм, донандаи хуби соҳаи юноншиносӣ Карл Нилу ҳамсухбат гашта, чӣ маъно доштани "Форқилат"-ро пурсид. Доктор Карл Нилу дар ҷавоб гуфтааст, ки роҳибон зеро калимаи Форқилат як маъноеро ба истилоҳи худашон мефаҳманд. Устод Наҷҷор гуфта, ки ман аз роҳиб нею аз доктори илм Карл Нилу мепурсам.

Пас, доктор гуфта, ки маънои асосии ин калима ҳамд ва шукри бисёр аст. Баъд аз ин устод Наҷҷор гуфта: "Ҳамд дар

забони араб маънои шукро дорад ва он дар шакли Аҳмад низ оё истифода мегардад?" Доктор Нилу ҷавоб дода, гуфт: «Бале!».

Ҳарчанд аз омадани паёмбаре бо номи Аҳмад дар Инчил башорат расида бошад ҳам, масеҳиён дидаву доништа онро сарфи назар карданд мӯъҷизаҳо ва пайғамбарии ҳазрати Муҳаммад (с)-ро эътироф накарда имон наоварданд. То андозае ба ӯ душманӣ варзиданд, ки Ҳазрат (с)-ро соҳир (сеҳргар) ва паёмбарии ӯ (с)-ро соҳирӣ баҳо доданд.

Аз ин хотир Офаридгор бо ояи зер онҳоро, ки аз нияти баду ғаразнокашон Исломо намеразиданд фош карда, гуфт, ки...

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ

لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٧﴾

**Ва ман аъламу ми-м-манифтароъ алаллоҳил казиба ва
Ҳува юдъа ила-л-Ислām. Валлоҳу лā яҳди-л-қавма-ъ-
золимин. 7.**

**7. Ва кист ситамгортар аз касе ки ба Аллоҳ дурӯғро барбаст,
дар ҳоле ки ӯ ба сӯйи Ислом хонда мешавад? Худованд
ситамгаронро роҳнамоӣ намекунад.**

Яъне ҳеҷ шахс золиитар аз он кас нест, ки Аллоҳтаъоло ба забони набияш ўро ба Ислом меҳонад, аммо вай ба ҷойи он, ки Паёмбарро қабул кунад, бар Аллоҳтаъоло дурӯғ баста пайғамбарашро соҳир ва оёти нозилшударо сеҳр мегӯяд. Чунин шахс маҳз фоҷиру золиму фосиқ аст ва Худованд ўро дар чунин сифат ҳаргиз ҳидоят намекунад Онҳо...

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ

الْكَافِرُونَ ﴿٨﴾

**Юридӯна ли ютфиу нӯраллоҳи би афвāхихим валлоҳу
мутимму нӯриҳи ва лав кариха-л-кафирӯн. 8.**

**8. Меҳоҳанд, ки нури Аллоҳро бо даҳонҳои хеш фурӯ нишонанд.
Худованд комилкунандаи нури Худ аст, агарчи кофирон нохуш
доранд.**

Мушрикони он давр хостанд, ки дини Худо ва нури шариъати Ё таъолоро бо сухани аз даҳон баровардаи худ маҳв созанд. Яъне офтобро бо доман пӯшиданӣ шуданд. Аммо фаромӯш аз ин, ки:

Чароғеро, ки Эзид барфурӯзад,

Ҳар он кас пуф кунад, ришаш бисӯзад. (Аз адибе)

Зеро онҳо ақида доштанд, ки Қуръон ба ҷуз сеҳр чизе дигаре нест. Онҳо нафаҳмиданд, ки Аллоҳтаъоло дини Худо дар олам интишор намуда, болои ҷамиъи динҳо, аз машриқ то мағриб, олий мегардонад. Гарчанде онҳо (кофирон) асло инро намехоҳанд, вале Худованд Расул (с)-у дини Худо иззату шаъну шараф бахшид ва аҳли динашро бо ҳуҷҷату бурҳон то охири замон оливу ғолиб гардонид.

Аз рӯзе, ки аввалин ояи каримаи Қуръони маҷид нозил гардид, дар дили яҳудиён кинаву бухлу ҳасад ҷой гирифт, онҳо ба мубориза бархостанд. То имрӯз тӯли қарнҳо ин душманиву адоват идома дорад ва мо худ шоҳидем, ки на танҳо дини Исломо маҳв карда натавонистанд, балки баръакс он рушду такомул ёфт ва хатти сайри вай дар олам фарохтар гардид.

Агар назар ба таърихи Исломи азиз намоем, мебинем, ки барои суғат кардани таъсири он ва ба тадриҷ нест кардани вай чи созмону ташкилоту идораҳо ва ҷангҳои салибие таъсис надоданд ва ин мубориза то имрӯз бо роҳи гуногун ва бо макру ҳилаву найрангҳои мухталиф дар кишварҳои Исломи ва мусулмоннишин идома дорад.

Хонандаи азиз, шумо бо рӯ овардан ба таърихи Исломо дар боби Исломо ва душманони он маълумоти муфасссале пайдо хоҳед кард. Банда барои тақвияти андешаи боло бо овардани чанд иқтибос иқтифо меварзам ва ҳукми охиристо ба шумо ҳавола месозам:

"Калисо ва Фаронса ба Исломо муқовимат карда наметавонад. Дар ин мубориза, барои дур кардани Исломо бояд тамоми Урупо ба по бихезад. Исломо ягона монеъа аст дар кушодани роҳ ба Осиёву Африқо".

"Луис IX, подшоҳи Фаронса".

"То вақте ки мусулмонон Қуръону Каъбаву Ал-Азҳар доранд, сарқӯб кардани онҳо имконнопазир аст".

Гладстон Уильям, собиқ нахуствазири Англия.

"Ман бар ин ақидаам, ки аз панҷ як ҳиссаи мусулмонон нест карда шавад. Боқимондаи онҳо ба қорҳои тоқатшикану сангин

сафарбар карда шаванд. Зарураст Каъба вайрон шуда, ба осорхона (музей) табдил дода шавад"

Гемун, шарқшиноси Фаронса.

Хулоса ҳар касе аз ибтидои пайдоиши Ислом ва минбаъд бо ин дини Худо душманӣ варзид, ба мақсадҳои зишти худ ноил нагашта, оқибат бо хорӣ ва шармандагӣ маҳв гардид, вале Ислом ҳамчунон азизу мукаррам боқию барҷо монд. Ояти навбатӣ низ башорати нек медиҳад, ки дини Ислом хисорот (зарар)-е нахоҳад дид, зеро Худованд худаш ҳофизу ҳомии он аст.

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِأُثْقَلٍ وَدِينٍ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ

وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

Ҳува-л лазӣ арсала расулаҳу би-л-ҳудā ва дини-л-ҳаққи ли юзҳираҳу ʔала-д-дини куллиҳи ва лав кариха-л мушрикун.9.

9. Ӯст он Зоте, ки пайғамбари Худо ба ҳидоят ва дини рост фиристод, то онро бар ҳама динҳо ғолиб гардонад, агарчи мушрикон нохуш доранд.

Ваъдаву сухани Худованд ҳаққаст ва Аллоҳтаъоло, бо қудрату ҳикмати Худ Пайғамбар (с), Қуръони возеҳ ва дини дурахшандаро барои мардум фиристод, то ки дигар динҳоро, баъди омадани Ислом мағлубу маҳкур гардонида, ҳарчанд, ки бадхоҳонаш инро нахоҳанд ҳам Исломи азизро ғолибу баландмартаба гардонад.

Пӯшида нест, ки ҳар касе даъвои тарғиби Ислом мекунад, бояд худ аввал Исломо хуб донанд ва амру найҳи онро риоя намояд.

Дар ояи зер Худованди якто барои аз азоби охират наҷот ёфтани инсонҳо ва муваффақ гардидан ба дастовардҳои ниҳой ба тифорати маънавӣ дастур медиҳад.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَذُكُم عَلَىٰ تَجْرَةٍ تُنَجِّكُمْ مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ

Йā айюҳа-л-лазӣна āману ҳал адуллукум ʔалā тиҷāратин тунҷику-м мин ʔазāбин алӣм. 10.

10. Эй касоне ки имон овардаед, оё шуморо ба тичорате, ки аз азоби дарддиҳанда шуморо бираҳонад, далолат кунам?

تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ۖ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ

ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Туъминуна биллаҳи ва расулиҳи ва тучаҳидуна фи саби́лиллаҳи би амва́ликум ва аи́фусикум. 3-аликум хайру-л лакум ин кунтум таъламун. 11.

11. Ба Аллоҳ ва Расули Ӯ имон оред ва агар шумо донанда бошед, бо молу ҷони худ дар роҳи Худо набард кунед, ин барои шумо беҳтар аст.

Имон овардан ба Худо тақозои онро дорад, ки зиндагӣ тибқи дастури Худованд ба роҳ монда шавад. Ва имон овардан ба Расули Ӯ (с) талаб мекунад, ки он Ҳазрат (с)-ро дӯст дорем, ӯ (с)-ро бо некӣ ёд созем ва хотири муборакашро бо фиристодани дуруд ва амал кардан бо суннаташ шод созем.

Дар ояти мазкур Аллоҳтаъоло фармудааст, ки эй онҳое, ки ба ягонагии Худо ва бар ҳақ будани Расулаш ҳазрати Муҳаммад (с), имон овардаед шуморо ба як тичорати манфиатбахш далолат кунем? Он тичорат ин аст, ки аз як тараф имондорӣ шумо самимию холис ва бидуни шакку шубҳа бошад, аз тарафи дигар дар роҳи ризои Худо ҷиҳод кунед.

Имондорӣ холис ва ҷиҳод дар роҳи ризои Аллоҳтаъоло барои шумо судманду манфиатовару назар ба ҳама он чизе, ки дар ҳаёт доред хайр аст. Ин аст наҷотдиҳандаи шумо, агар соҳиби фаҳм бошед. Албатта, ҷиҳод бар чанд навъ аст: аввал, ҷиҳод бо нафси хеш, дувум, ҷиҳод миёни нафси худ ва ҳақ ва севум, ҷиҳод бар зидди душманони Худо бо сарфи молу нафсу ҷони хеш ва...

Ҷиҳод бо нафс ин аст, ки аз лаззатҳо ва дӯст доштани дунё дурӣ бичӯй. Ҷиҳод миёни нафс ва халқ ба ин сурат аст, ки аз халқ чизе тамаъ надошта бошӣ, ба озори онҳо накушӣ ва дар муносибат бо онҳо дари раҳму шафқатро напӯшӣ. Аммо барои раҳой ёфтан аз ҳама азоби дардноки охират ҷиҳод бо душманони Худо беҳтарин тичорат, аст.

Агар дар ин роҳ барои дарёфти ризои Аллоҳ ва барои аз азоби охират наҷот ёфтан ва барои аз даргоҳи Илоҳӣ мартабаи

олӣро соҳиб гаштан бе ягон риё ва тамаъу шуҳрат, ҷону мол қурбон шавад бисёр василаи хуб аст.

Агар шумо худро соҳиби ақлу фаросат ва доно ҳисобед аз пешниҳоди Офаридгори хеш чашм мапӯшед ва дури маҷӯед. Зеро ваъдаи Аллоҳ инаст, ки...

يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسْكِنَ

طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾

Яғфир лакум зунубакум ва юдхилкум ҷаннатин таҷри мин таҳтиҳа-л-анҳару ва масакина таййибатайн фи ҷаннатин ғадн. 3-алика-л-фавзу-л-ғаъим. 12.

12. Агар чунин кунед, гуноҳони шуморо биёмӯрзад ва шуморо ба бӯстонҳое, ки зери онҳо ҷӯйҳо равон аст ва ба манзилҳои покиза ва дар бихиштҳои ҳамеша мондагор дарорад, ин пирузии бузург аст.

Ин оя валлоҳу аълам хулосаи ояҳои 10-ӯм ва 11-ӯм аст. Агар шумо он тичоратеро ки Аллоҳтаъоло дастур додааст, дар ҳаёти хеш татбиқ созед, дар подоши амалҳоятон Офаридгор гуноҳони шуморо биёмӯрзад, аз Бихиште ки зебоии он аз ақли инсон берун аст, аз зери коху қасрҳояш наҳрҳо ҷорист ва аз олоиш покиза аст, ба шумо макону мартаба медиҳад. Ин аст дастоварди бузург барои бандагони Худо!

وَأُخْرَى تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾

Ва ухро туҳиббӯнаҳа. Насрум миналлоҳи ва фатҳун қариб. Ва башшири-л-муъминин. 13.

13. Ва неъмат дигаре бидиҳад, ки онро дӯст медоред. Он неъмат, нусрат аз ҷониби Аллоҳ аст ва фатҳи қарибулвуқӯ аст. Ва мужда бидеҳ мусалмононро!

Аллоҳтаъоло зимни ояти мазкур пайғамбари худро фармудааст, ки эй Муҳаммад (с) ба умматони худ мужда расон, ки ба ғайри он неъматҳое, ки дар оятҳои қаблӣ гузашт дигар неъмате, ки дӯстдоштатарини шумо аст, яъне фатҳи Маккаро Аллоҳтаъоло ба зудӣ барои шумо бо нусрати Худ арзонӣ медорад. Яъне ба муъминҳо гӯй, ки дар ояндаи наздик бо нусрати илоҳӣ шумо болои душманҳои худ дар шаҳри Мака фатҳу зафар меёбед.

Дар ҳақиқат ояти мазкур як хабари ғайбие буд ба Расулуллоҳ (с), ки пас аз андак вақт ин неъмату марҳамати Худованд ба мусалмонон муяссар гашт.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا أَنصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ

لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنصَارُ اللَّهِ

فَأَمْنَتْ طَآئِفَةٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَكَفَرَتْ طَآئِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ

ءَامَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَاصْبَحُوا ظَاهِرِينَ ﴿١٤﴾

Иъ айюҳа-л-лазӣна аману куну ансораллоҳи камā қола Ёисабну Маряма лил ҳавāриййина ман ансорӣ илаллоҳ. Қола-л-ҳавāриййуна наҳну ансоруллоҳ. Фа āмана-т-тӯифату-м миъ банӣ Исрӯила ва кафара-т-тӯифаҳ. Фа айядна-л-лазӣна аману њала њадуввиҳим фа асбаҳу ӯоҳирин. 14.

14. Эй касоне, ки имон овардаед, нусратдиҳандаи Аллоҳ бошед. Чуноне ки Исо писари Марям ба ёрони худ гуфт: «Кистанд нусратдиҳандагони ман ба сӯйи (дар роҳи) Аллоҳ?». Он ёрон гуфтанд: «Моем ёридиҳандагони Аллоҳ». Пас, имон оварданд гурӯҳе аз бани Исроил ва ҷамъе кофир монданд. Пас, касонеро, ки имон овардаанд, бар душманонашон қувват додем, пас, онҳо голиб гардиданд.

Худованд зимни ояти мазкур фармудааст, ки эй касоне, ки ба Худо ва Расули Ӯ (с) имон овардаед барои барпо ва ҷорӣ намудани дини ҳақ кӯмаку ёрӣ диҳед! Чунон ки ҳазрати Исо (а) писари Марям аз ёронаш суол кард, ки дар роҳи тарғиб ва нусрату пойдории дини ҳақ кист ёвару мададгори ман? Он ёрони хос валлоҳу аълам дувоздаҳ нафар буданд, ё ҳабдаҳ гуфтанд, ки моем ёридиҳандагони ту.

Яъне бани Исроил дар ин асно ба ду гурӯҳ тақсим гаштанд: гурӯҳе аз онҳо имон оварда рисолати ҳазрати Исо (а)-ро пазируфтанд ва гурӯҳи дигаре онро такзиб намуда, аз он рӯйгардон шуданд. Пас, Аллоҳтаъоло муъминонро қувват дод бар душманҳояшон онҳоро пирӯз гардонид.

Дар тафсири "Байзовӣ" омадааст, ки "Ҳаворийюн аз калимаи "ҳур" гирифта шуда маънояш сафед аст. Чун асфиёи уммати ҳазрати Исо (а) сафедпӯш буданд онҳоро ҳаворийюн мегуфтанд. Ёрони ҳазрати Исо (а)-ро низ "Ҳаворийюн" мегӯянд".

Поёни сураи «Сафф». Ва лиллоҳил ҳамд.

Сураи Чумъа

62-юм сураи Қуръон буда, дар Мадина нозил шуда, аз 11 оят иборат аст.

Масъалаи муҳиме, ки мавриди баррасии сураи мазкур қарор мегирад, намози чумъа аст, ки онро Худованд барои муъминон фарз гардондааст.

Мисли сураҳое, ки дар ибтидои китоб ошноӣ пайдо намудед, огози сураи мазкур низ баёнгари он аст, ки кулли мавҷудоти Замину осмонҳо аз Холиқи худ ба покӣ ёд мекунанд.

Сипас сухан аз беъсати ҳазрати Муҳаммади Мустафо (с) меравад. Ба воситаи ин зоти муборак Офаридгор мардумро аз гирдоби ҷаҳолат берун овард ва Ӯ(с)-ро аз миёни араб барои саодатманд гардидани мардум раҳнамо интихоб намуд.

Инчунин аз қавми ғайри араб сухан меравад, ки дини Исломо пазируфта, дар роҳи нишондодаи Худованд (исломдорӣ) бо бародарони араби худ дар сабқат қарор мегиранд.

Худованди мутаъол таъкидан аҳволи яҳудиёро, ки онҳоро дар пазируфтани шариъати илоҳӣ, мукаллаф гардонид ба буд ва ле саркашӣ намуданд, баён месозад.

Ин ва дигар масъалаҳоро дар рафти тарҷума ва шарҳу тафсир ба таври муфассал, иншоаллоҳ, рӯйи коғаз хоҳем овард.